Poláci a Češi.

V PRAZE.
Nákladem K. Fríče, v komisí národn. knihkup. Em. Petříka.
1863.

Poláci a Češi.

V PRAZE.
Nákladem K. Friče, v komisí národního kněhkupectví Em. Petřika.
1863.

Tiskem Rohlíčka a Sieverse v kníž. arcibisk. semináři v Praze.

K čtenáři.

Nynější povstání polské vzbudilo mezi námi živé sympathie k Polákům. Náš lid s vřelým účastenstvím sleduje sice svobodné hnutí každého národa, viděli jsme n. p., jak citelně jej dojímal osud Garibaldiho; nikdy ale nejevil tak mocných rozsáhlých a účinných sympathií jako nyní k Polákům.

Myslíme, že se v tom jeví jenom jeho zdravý, přirozený pud. Polák a Čech jsou rodní bratři a k tomu bezprostřední sousedé. Prospěch jednoho bude prospěchem druhého a zkáza jednoho bude zkázou druhého. Příroda sama je na sebe odkázala.

V knížce přítomné dočte se čtenář, kterak přirozený ten pud oba národy od samého prvopočátku, co vystupují na jeviště dějin, k sobě sváděl a sbližoval. Kdo ji pozorlivě přečte, vyrozumí, že se zdá býti konečným obou určením, aby k sobě přilnuli mocně a pevně a spoutali se svazkem nerozlučným.

Nestalo-li se to pro nepříznivé působení cizích, nepřátelských živlův již v minulosti, kdo ví, není-li to příčinou, že klesli jsme oba. Co nedokonala minulost, dokoná bohdá budoucnost; *musíme jen tomu chtíti upřímně a usilovně.* Minulost nám budiž naučením; napravme nyní, co jsme tehdy obmeškali. Poznejme se úplně a podejme si ruce k věčnému přátelství — a pak nepřítel marně bude usilovat o naši zhoubu!

I.

V oboru Slovanstva nenajdeme snad dvou národův, kteřížby během času tolikráte a tak přátelsky se byli stýkali, jako Poláci a Češi, a jen poměrům zevnějším, vplyvu cizímu přičísti sluší, že přátelské toto stýkání se dílem násilím, dílem rozmanitými úklady poněkud utuchlo, ačkoli dosud ničemu se nepodařilo, vykořeniti přirozenou náchylnost, kteráž zakládá se ve společném původu a upevnila se upomínkami skvělými — naopak s potěšením každý pozorovati musí, že tato náchylnost vzrůstá a tuží se, čím více oběma přibývá národního uvědomění. Skoro bych řekl, že tato příchylnost má do sebe ráz pudu přirozeného. R. 1830 a 1831, kdež národní uvědomění u nás mnohem — mnohem bylo slabším než nyní, vzbudil hrdinský zápas Polákův o osvobození vlasti své, nejvřelejší účastenství, kteréž se objevilo slovem a skutkem; k slavnému vůdci polskému gener. Skrzyneckému v čas několikaletého pobytu jeho v Praze pohlíželi naši s láskou a obdivováním, jako k synu vlasti své.

Nuž ohleděnemež se po dějinách obou těchto národův slovanských, abychom přesvědčení nabyli, že je mimo blízské sousedství ještě mnoho, mnoho jiných důležitých momentův k sobě poutalo. Věru když přemítáme o osudech těchto národův, povždy vtírá se

nám porovnání o dvou bratřích, kteříž vedle sebe žijíce rozmanitých zakusili zkušeností, něco ovšem sladkých, více však trpkých a hořkých, jen že národ český jako bratr starší všeho toho zakusil dříve a skoro bych řekl u větší míře; zvláštní pak nehoda tomu chtěla, že jeden druhému v největší tísni nemohl býti podporou, sám jsa jaksi sklíčen a sevřen.

Již nejstarší příběhy, sahající do šera báječného, málo ozářeného paprsky přesného dějezpytu, poutají oba národy polský a český tak ouzce, jako stejný původ, totéž lůno mateřské, tatáž kolébka poutá dva bratří blížence. Čech a Lech, rodní bratří, vypravili se s družinami svými z vlasti své a přes tři řeky dostali se do země, kdežto bratr starší Čech s družinou svou usadil se, mladší pak Lech, praotec Lechův*) čili Poláků, rozloučil se s bratrem, táhl dále ku severovýchodu, až tam, kde nalezl hnízdo bílých orlův, usadiv se, založil jak podání praví, nejstarší město polské, Hnězdno (Gniezno). Ono hnízdo bílých orlův bylo prý též původem dosavádního znaku polského, — bílého orla v poli červeném, znaku ctihodného, pod nímžto národ polský i v době nové vykonal tolik slavných činův. Nerozbírajíce dále toto vypravování o původu národního znaku polského, překvapuje nás i v tomto ohledu podivná shoda znaku českého, neboť jak známo užívali praotcové naši v nejdávnějších dobách, než skvěl se na praporech našich lev náš bílý, právě takového znaku jako Poláci, s tím však rozdílem, že orel český byl barvy černé.

O něco později, kdež se staré podání z Velkopolsky přestěhovalo do Malopolsky, shledáváme totéž až napadné podobenství dalších příběhův u vývinu

*) Rusíni po dnes zovou Poláky též ještě „Ljachy."

obou národův. Podobenství toto vztahuje se až i k stejnosti jmen. Moudrý a statečný Krakus, jenž potřev saň litou, na hoře „Wawel" zvané založil velebné sídlo králův polských Krakov, připomíná zajisté i hned každému našeho Kroka, jenž sídlel na svatém Vyšehradě, jehož snad byl zakladatelem, jako Krakus Krakova. A věru jaká opět podoba těchto nejstarších sídel panovníkův českých a polských; pod zámkem Krakovským, pod horou „Wawel" teče posvátná řeka polská, Visla, z jejíhožto hučení jako by se ozývali hlasové o někdejší slávě tohoto místa, kdež nyní jen skrovné zbytky pozůstaly, neboť v komnatách někdys královských, nyní v kasárny proměněných, cizí tam voják zbraň cídě, cizé pěje písně. Velebný náš Vyšehrad, pod nímž stříbropěná šumí Vltava, ještě smutnějšího poskytuje pohledu, k stejnému rozjímání žalostnému o minulé slávě a velkosti povzbuzujíc. Kolikkráte z Vyšehradu ohlížel jsem se po vlasti české, vždy tanula mi na mysli hora Wawel se zámkem krakovským, a naopak kdykoli zíral jsem s hory Wawel po vůkolí požehnané Polsky, zalétala mysl má k našemu Vyšehradu.

Jako dále u Polákův po smrti otce Krakusa panovala spanilá Vanda, tak u nás po Kroku vládla věhlasná Libuše, s tím však rozdílem, že nevěsta polská do vln Visly volila se sřítiti, tam pak zahynouti, než aby vešla v sňatek s cizincem, Němcem Rytygerem, začež národ usypav jí (jako i otci jejímu) velikánskou mohylu do dnešního dne památku její u velké chová úctě, kdežto naše Libuše pro známý spor bratří vyvolila si za manžela statečného rolníka Stadického Přemysla, jenž stal se praotcem dlouhé řady panovníkův českých. Podobného původu byl i praotec slavného rodu národních panovníků polských; neboť

ctihodný Piast, jenž po krutém skonu tyranského Popiela zvolen byl náčelníkem národa, byl rolníkem a kolářem v Krušvici nad jezerem Goplem. Tak národní panovníci polští a čeští nepocházeli od krvožiznivého světoborce, jenž na zbořeništi a rumech zakládá panství své, nýbrž od klidného rolníka a pracovníka.

Jako u všech národův v našich stranách počíná i u Polákův a Čechův s uvedením křesťanstva doba světlejší v dějepisu jejich. Opouštějíce tedy ctihodná podání z minulosti nejdávnější a přecházejíce na pevnější půdu dějepisnou, potkáváme se dále s velkou vzájemností a úzkým přátelstvím obou těchto národův našich.

II.

Západní Slovanstvo, obzvláště na straně severní u velkém bylo nebezpečenství, když začínalo se dotýkati s křesťanstvím. Víme, kterak západní jeho sousedé pod záminkou, že zavádějí slovo boží, uchopili se zbraně, aby pohanské Slovany podrobili panství svému.

Podivné toto hlásání slova božího vzbudilo, jak se samo sebou rozumí, odpor v národě, jehož svobodě politické a náboženské hrozilo největší nebezpečenství; povstaly vojny kruté, jichž následkem bylo, že nešťastné tyto větve Slovanstva pozbyly nejen svobody své, nýbrž i dokonce vyhlazeny byly. Slované obývající na Dunaji, na Moravě a Vltavě nedoznali tohoto neštěstí, neboť, když na ně začínalo dotírati spojené a sesílené Německo, nemohlo již užiti náboženství křesťanského jakožto záminky; neboť díky slovům a pravdivě křesťanským snahám bratří Soluňských! nová víra již byla tam dosti upevněná a tudíž Němci v nepřátelských nájezdech svých nebyli podporováni lživým jakýmsi apoštolstvím.

S velkou pravděpodobností dá se souditi, že aspoň v jistém dílu potomní rozsáhlé říše polské, který zajisté přináležel též k mocnářství velkomoravskému, již tehdáž víra křesťanská zde onde, byť jen slabé kořínky, zapustila; proto však přece pravdou zůstane, že křesťanství teprv z Čech dostalo se k všeobecné platnosti mezi národem polským. Kníže Mečislav I. za manželku pojal ctnostnou Doubravku, dceru českého knížete Boleslava I., kteráž jej, ještě pohanem jsoucího, přiměla k tomu, že výhost dal dosavadnímu modloslužebnictví, dada se pokřtíti s čelnějšími hlavami národu svého, načež příklad tento následoval i lid obecný. Tedy z vlasti staršího bratra Čecha rozšířila se zora křesťanství do země mladšího Lecha, Češi stali se učiteli bratří svých Polákův. Český kněz uvedl Mečislava a dvořanstvo jeho v lůno církve a ještě dlouho to trvalo, co kněží čeští ubírali se do východní vlasti sbratřené, aby poučovali lid tamější. Náš biskup pražský svatý Vojtěch vypravil se tam s družinou horlivých hlasatelův slova božího a působení jejich zajisté musilo býti blahodějné, poněvadž dosáhli nejvyšších důstojností církevních; když pak sv. Vojtěch k Prusům se udav, mučednickou smrtí sešel, nešetřil tehdejší panovník polský Boleslav Chrabrý ničeho, aby dostal těla jeho, kteréž při hlavním chrámě arcibiskupství Hnězdenského chováno bylo jako největší poklad. Tímto způsobem dostaly se i první paprsky vzdělanosti křesťanské z Čech do země polské, kdež brzy k utěšenému světlu povzbudily. Velebná píseň „Boga rodzica,“ kterouž Poláci považujou za nejstarši dosud známou památku jazyka svého, ku

kteréž tolik slavných upomínek z dějin mnoha století se váže, neboť ji pobožný národ polský zpíval při každé důležitější případnosti, velebná píseň tato pochází od Slavníkovce Vojtěcha, jejžto horlivost křesťanská k bratřím Polákům byla dovedla.

Zajisté v době tehdejší styky Polákův s Čechy musily býti velmi četné a ouzké, tak že by z toho málem bylo pošlo až i stálé spojení politické. Velký král Boleslav Chrabrý, syn a nástupce Mečislava I., zasadil se o to s nemalým prospěchem. Když totiž na tyto části Slovanstva živel německý, silný spojením politickým, mocněji a mocněji natírati začal, tuť v Slovanstvu tom, jemuž největší nebezpečenství hrozilo rozdrobeností, vystupovaly spasitelné snahy, aby dalšímu šíření se spojeného živlu německého položeny byly hráze taktéž spojením politickým — mohútnou říší slovanskou. První o to pokusy Čechův nezdařily se — nyní tedy (počátkem století 11.) uchopil se toho Boleslav polský. Rychle opanoval Míšeň, Lužici a též Čechy, kdež svářili se neschopní bratří, synové někdys slavného Boleslava II. Škoda věčná, že toto spojení trvalo jen tak nad míru krátko, že Přemyslovci Jaromír a Oldřich německému císaři Jindřichovi II. do náručí se uvrhnuvše, pomocí německou vlasť naši vyrvali z prospěšného spojení se vzrůstajícím mocnářstvím Piastovcův. Slavný někdys rod českých Vršovcův, stálý nepřítel a odpůrce Přemyslovcův, snahami svými chýlil se povždy k Polsku. Jaký asi obrat byly by vzaly dějiny národův sbratřených, kdyby se zámysly velkého Boleslava byly uskutečnily na další věky! Naše vlasť, strážními horami na okolo obehnaná, jako mohútná pevnosť spojené říše západoslovanské, byla by čněla do vnitř panství německého, z nížto snadno podniknouti se mohly výhodné vpády

na tři strany. A však sobecká politika dynastická rozhodovala tehdáž více, než pravdivý prospěch národův a tudíž není se čemu diviti, že podařilo se panovníkům německým vytrhnouti Čechy ze spojení s nejbližšími bratry svými a to tím spíše, poněvadž totéž bylo i snahou Přemyslovcův, kteříž v tomto ohledu srovnávali se s císařem německým, jen že ovšem každý s jiného vycházel stanoviska.

Ačkoli tedy nepodařil se tento důležitý pokus, aby Čechové a Poláci v jedno tělo spojení, společné sdíleli osudy, předce i na dál nepřestalo zcela přátelské se stýkání jejich; pomíjející nepřátelství, jako když Češi za Břetislava I. po smrti velkého Boleslava, jehožto neschopný syn Mečislav II. s německou manželkou svou Ryksou vzkvétající říši až na kraj propasti uvrhl, záhubnou výpravu vykonali až do samého Hnězdna, nemělo hrubě patrného vlivu na obapolné smýšlení těchto národův k sobě. Takové poměry bez toho jen vyvolány byly nešťastnou politikou dynastickou.

Dál a dále však znamenati lze, kterak se vždy víc a více rozcházely směry politických snah národův polského a českého. Panovníci polští po smrti vítězného Boleslava III. Křivoústého, jenž statečně hájil zájmy Slovanské proti vtírajícímu se Němectvu v Pomoří a v Slezsku, víc a více od západu se odvraceli, přidržujíce se politiky, kteráž směřovala k východu. Panství Piastovcův ovšem došlo zvětšení tímto směrem, Slovanstvo však vůbec doznalo tím značné újmy, neboť touto politikou záhubě dány byly ve psí některé důležité země, jako Slezsko, Lužice, Míšeň, Pomoří, z nichž pak některé docela propadly živlu a panování německému. Panovníci čeští obmezeni byli na dědičnou půdu svou sahající od Šumavy

ku Karpatům, kdež měli se co hájiti proti návalům německým, aby nepropadli zcela moci císařův německých a nepozbyli dokonce samostatnosti své. Proto politika jejich vždy hleděti musila k západu. Na bíledni jest, zdali takovéto rozcházení se v směru v prospěch bylo oběma národům a tudíž veškerému Slovanstvu vůbec.

Teprv opět ku konci století 13. podobalo se tomu, že v ohledu tom nastane jakýsi obrat prospěšný, tehdáž totiž, když za Václava II., syna nešťastného Přemysla Otokara II., panství Přemyslovcův, jemuž vzkvétající tehdáž rod Habsburgův nedávno před tím ouplnou záhubu chtěl připraviti, k novému lesku, k rozsáhlosti před tím netušené dospívalo, jako když slunce před západem svým na krajním obzoru posledními paprsky se září.

III.

Na vstupu do století 14. mělo se uskutečniti, co před 3 sty lety velký Boleslav, král polský, zamýšlel, totiž pevné a stálé spojení politické říší sbratřených národův polského a českého. Neboť po smrti krále svého Přemyslava podávali přední pánové polští korunu vlasti své českému králi Václavu II., jenž konečně r. 1300 přijav nabídnutí toto, udal se do říše, dobrovolně si jej zvolivší. Aby pak oba panovnické rody národní Piastův a Přemyslovcův, tolikkráte již z dob předešlých vzájemnými sňatky spřízněné, na novo se spřátelily a spojily, ustanoveno též, že nový král Václav pojme v manželství dceru zavražděného krále Přemyslava. Jenom pět let trvalo toto panství Václavovo nad sbratřenými národy, avšak bylo dobrým základem řádného spojení; neboť Václav vý-

tečnými vlastnostmi svými, ovšem poněkud jiného druhu, než jakými slynul nešťastný otec jeho Přemysl Otokar II., dovedl panovati tak, že mu i strana odporná přiznati musila, kterak v svěřené mu zemi zavedl dobrý řád a upevnil blahobyt, jako byl též učinil v dědičné zemi své.

Avšak některé naděje krásné zničeny byly jedním rázem; neboť mladistvý nástupce Václav III. právě do Polska se ubíraje, v Olomúci (dne 4. srpna 1306) rukou vražednou sešel s toho světa a s ním po meči vyhlazen byl slavný národní náš rod panovnický. Tato vražda v dějinách našich žalostnější jest jiných; uvrhlať vlasť naši do velké a trpké nesnáze a překazila důležité spojení dvou národův sbratřených, kteréž by snad trvale bylo se upevnilo.

Za panování posledních dvou Piastovcův v Polště, Vladislava Lokýtka a Kazimíra Velkého, kteří dovršili slávu rodu svého, v Čechách pak prvních dvou králův z rodu Lucemburského, Jana a Karla, ačkoli ve vlasti naší na ujmu domácího slovanského vzmáhal se cizí živel německý, králi na mnoze podporovaný, nepřestalo nijak přátelské stýkání se a obcování obou sousedních národův slovanských, naopak vzrůstalo a rozšiřovalo se bez hluku ovšem, až konečně mohutný ukázal se účinek, jako když v hustém lese pod úkrytem mechu nepatrné sbírají se praménky, kteréž konečně vyrazí silným potokem. Znamenitým činitelem v ohledu tomto byly zajisté slavné vysoké školy pražské, též pro národ polský ustanovené. Velký Kazimír († 1370) zamýšlel sice v stolici říše své, v Krakově, podobné vysoké učení založiti, a však úplné uskutečnění tohoto důležitého záměru ponechati musil potomstvu. Množství Polákův ubíralo se tedy ustavičně do Prahy a jeli v nynějším století, jak radostně pozoro-

vati možno, snadno dorozuměti se příchozím studentům polským se studentstvem a obyvatelstvem českým, o mnoho-liž snadnější bylo v století 14., kdež oba jazykové polský a český co do podobnosti ještě bližšími si byli, než nyní. Že vysoké učení pražské hojně navštěvováno bylo od Polákův, vědám se věnujících, a nejbližším cílem pouti jejich, stvrzuje se tím, že královna Hedvíka (Jadwiga), kterouž národ polský dosud vším právem chová v paměti vděčné, dle zvyku tehdejšího zvláštní v Praze založila kolej čili bursu pro Poláky. Velká část tehdejších učencův polských, kteříž pak na nově založené universitě Jagellonské v Krakově šířili osvětu po vlasti své, obohatili se na vysokých školách u sbratřeného národa českého. Že ostatně vedle tohoto více duševního obcování taktéž i v ohledu hmotném stýkání býti musilo značné, leží na bíledni; Praha a Krakov byly tehdáž znamenitými městy obchodními a v slavné tržnici krakovské, v dosud zachované „Sukiennici“ zajisté zboží své rozkládal mnohý obchodník pražský, kdežto naopak opět kupec polský dosti zhusta do Prahy přicházel. Oba národové měli od posledního spojení politického skoro stejnou minci, téměř tutéž míru a váhu.

Takto blížil se konec 14. století a dějiny vstupovaly do onoho věku, jenžto se stal pro nás tak slavným a zároveň tak osudným — nikdo zajisté nebude upírati, že doba husitská nejdůležitější jest a nejslavnější v dějinách národa českého. Byltě to boj na život a na smrt, boj o nejdražší a nejvzácnější poklady lidstva: o národnost a svobodu — v tomto pak boji osudném, kterým se národ náš zachoval a však, kdyby se mu nebylo dařilo, brzy se mohl pochovati, v této době utrpení a všech sil napnutí národu českého, proti němuž nejen celé sousedstvo, nýbrž i nej-

vzdálenější národové křesťanští do zbraně byli poštváni neb aspoň k válečným příspěvkům byli dohnáni bullami a odpustky papežskými, v této nejrozhodnější době národ polský necouval bratrské ruky své od stísněných Čechův, nébrž ač diplomacie dynastická a hierarchie všemožně se byly vynasnažily proti tomu, ještě užším stal se mu přítelem.

V století 15. uvědomělí tito národové slovanští vešli v přátelství nerozlučné, v dorozumění tak mocné, jakož nebylo nikdy před tím ani potom. Valně k tomuto přátelství přičinily se též společné zájmy a společné snahy. Byla-li národnost slovanská v Čechách a taktéž i svoboda v nebezpečenství hrozícím od živlu německého nad míru se zmohšího, tož neméně podobné nebezpečenství víc a více valilo se na domácí luhy polské. Známo vůbec, kterak v století 13. řád německých křižovníkův čili křížákův od knížete Konrada Mazoveckého povolán byl do země Chelmské a Dobrzynské, kdež mu vykázány byly části země pod výminkou, aby pracoval o pokřestění pohanských Prusův kmene litevského. Tento řád německý zcela v duchu svém národním stal se v nové zemi ježkem pohostinně přijatým, jenž konečně láskavého hostitele trýznil. Prusové nebyli navráceni na víru Kristovu, nýbrž mečem a ohněm vyhlazeni a křižovníci v Prusích víc a více se rozšiřujíce již i podnikali nepřátelské nájezdy na panství polské, jakož i na velké knížectví litevské. Sňatkem královny Hedvíky polské s velkým knížetem litevským Jahajlem, jenž dosud byv pohanem s národem svým přijal křest a pojmenován Vladislav, spojily se tyto dvě říše v jeden ohromný celek, jenž se nyní nepřátelským nájezdům německých křižovníkův s větším prospěchem opírati mohl, než rozděleným možno bylo.

V tomto boji krvavém pomáhali Čechové Polákům o své ujmě, ba dosti často proti vůli vlády své. Mnohý Čech spěchal na vzdálené bojiště, kdež sráželi se obrnění železní křížovníci němečtí a obratní jezdci polští a litevští — ba sám největší náš hrdina doby husitské, nejslavnější vojevůdce český, bratr Jan Žižka, ještě než nesmrtelné slávy a svrchovaných zásluh vydobyl si ve vlasti své, věrně a statečně pomáhal milovaným bratřím Polákům proti nenáviděným křižovníkům německým a s krajany svými výdatně přičinil se k slavnému vítězství, kteréhož král polský Vladislav r. 1410 vydobyl v bitvě u Grünwaldu (čili Tannenberku) a jímžto převaha křížovníkův na vždy byla zlomena.

Tak ejhle na počátku století 16. spatřujeme mezi Poláky a Čechy nejvřelejší přátelství, jako mezi národy sbratřenými, kteříž i původem i zájmy a snahami svými k sobě jsou poutáni.

IV.

V předešlém článku naznačeno bylo, kterak mezi oběma národy sbratřenými, Poláky totiž a Čechy, v nejslavnějším století dějin našich panovalo nejupřímnější přátelství a takové dorozumění, jako nikdy před tím ani potom. Oba národové porozuměli si v době důležité, vidouce, kterak takovéto přátelství, přirozenými zákony přikázané, rovněž potřebno jest pro skutečný prospěch obou.

Všichni čelní mužové naši kráčeli tehdáž směrem tímto; náš Žižka vedle vlastního národu svého neměl milejšího nad polský, po celý život svůj zachoval vřelou k němu lásku, kterouž nic nemohlo oslabiti; dokazoval to již i zevnějškem svým, kroj jeho ano i

vous zcela byl dle způsobu polského. Podobnou láskou upřímnou lnuli k Polákům mučedníci naši Jan Hus a Jeroným Pražský; oba měli mnoho pravdivých přátel v Polště a na Litvě, které zámožný Jeroným daleko široko procestoval, Hus dopisoval si též s králem Vladislavem Jahajlem, v jehožto dvořanstvu mnoho měl přátel věrných, kteříž tudíž byli i přátely českého národu vůbec.

A však tato podstatná a přirozená náklonnnst nevztahovala se snad jen na muže čelnější, kteříž vzdělaností svou a rozhledem nabyli přesvědčení o potřebě této vzájemnosti; tentýž cit pronikal veškeré vrstvy obou národův, jakž toho důkazův bez počtu. Vždyť proti vůli krále Václava IV., jenž ošemetným bratrem svým Zikmundem dada se pohnouti, ve vojně křížovníkův německých proti Polákům a Litvínům, stál ku straně oněch, ba proti zřejmé zápovědi krále toho, množství Čechův pospíšilo ve zbraň k sbratřeným Polákům a v rozhodné bitvě Grünwaldské mnoho jich tam bojovalo pro věc slovanskou, jakož mimo Žižku ku př. ví se o Janu Sokolu z Lamberka. Zajisté nemůže býti důvodu podstatnějšího o pravém přátelství, než když se pro přítele svého obětuje nejdražší, co člověk dáti může, totiž život vlastní; Čechové v boji Polákův proti záhubným křížovníkům německým krváceli na společném bojišti a věru statečný národ polský, povždy slavný hrdinstvím, nezůstal toho dlužen, nýbrž skvěle to splatil vrchovatou mírou v rozhodné době, Čechům nejkrušnější.

Máme-li ale důstatek důkazů, kterak v Čechách k Polákům panovalo smýšlení na nejvýš přátelské, zajisté neméně se jich naskytuje, abychom přesvědčení nabyli, kterak opět k Čechům podobné smýšlení objevovalo se ve všech částech rozsáhlého panství pol-

ského. Známost jazyka českého u Polákův nebylo nic neobyčejného, a učení Jana Husa nacházelo daleko široko souhlasu. Vždyť jsme již pravili, že všemocnou tehdáž církví římskou pronásledovaný mistr Jan Hus při slavném dvoře krále Vladislava mnoho měl přátel. Osudy tohoto muže, jakož i přítele jeho Jeronýma, hluboho dotkly se národu polského; poslové krále Vladislava při všeobecném sboru církevním v Kostnici dali toho nejskvělejší důkaz — vystoupili totiž společně s Čechy, přimlouvajíce se za mistra uvězněného; neboť když dne 13. května r. 1415 pánové Čeští, v Kostnici meškající, jako Václav z Dubé, Jindřich, Jan a Kuneš z Chlumu, Bohuslav z Doupova a j. otcům církevním podali spis, mist. Pet. z Mladénovic složený, v němž přimlouvali se za týraného miláčka národu svého, prosíce, aby se mu bez prodlení dalo požiti „práva dle božské spravedlnosti“; tuť připojili se k nim pánové polští v Kostnici, a sice mimo oba posly královy Januše z Tuliskowa a Záviše Černého z Garbova, (nejslavnějšího rytíře polského věku toho) ještě i pánové Dunin, Borotyński, Balicki a j. Takto tedy při samém sboru Poláci i v diplomatickém postavení svém neostýchali se, vystoupiti solidárně s Čechy s přímluvou za arcikacíře českého, když krutý osud jeho téměř již byl rozhodnut.

Toto zřídké mezi národy sousedními porozumění se, ba vřelé přátelství, mělo vydati nejskvělejší ovoce — málem totiž bylo by z něho pošlo trvalé politické spojení koruny české s rozsáhlým panstvím polskolitevským, spojení to živlův, přirozeně k sobě náležících. K čemu směřoval někdy Boleslav Velký, co jen pro několik let jakoby na zkoušku stalo se za Václava II., mělo se, jak se zdálo, v mnohem větším rozměru uskutečniti za doby husitské a na vždy upevniti.

Ku konci století 13., jak bylo řečeno, národ polský poctil důvěrou krále českého, chtěje pod žezlem jeho žíti společně s národem českým; v době husitské osvědčili Čechové tutéž důvěru, všemožně o to se zasazujíce, aby s bratry svými Poláky a Rusíny jakož i s Litvíny, příbuznými to poněkud vzdálenějšími, spojeni byli v jeden celek ohromný. Když totiž (dne 16. srp. r. 1419.) král Václav IV. bezdětek smrtí byl sešel a bratr jeho Zikmund, císař německý, král uherský, jediným byl po meči potomkem z rodu Lucemburského, tudíž dle práva posloupnosti dědicem koruny české, Čechové, jak snadno porozuměti možno, nechtějíce uznávati práva nenáviděného Zikmunda, jemuž zapomenouti nemohli, kterak se byl choval k J. Husovi a jehožto nepřátelské smýšlení k celému národu českému dobře znali, brannou rukou popírali mu posloupnosti po bratru, k němuž se nikdy nebyl choval upřímně bratrsky. Vůbec známo, kterak udatnosti české přidružilo se štěstí válečné v bitvách blíže Vyšehradu a na Vítkově (Žižkově). Po těchto slavných bojích, jimiž zmařena naděje Zikmundova, že mocí dobude, k čemuž si byl zničil právo, obrátil národ český zřetel svůj k východním bratřím svým a podávaje mohútnému rodu Jahajlovcův litevských, jenž panoval nad Poláky a Rusíny, korunu Přemyslovcův, jasně dokázal snahu svou, aby spojil se s těmito národy sbratřenými.

Uhlídáme, že se národ polský nejen neprotivoval tomuto spojení, nýbrž, jak možno bylo předvídati, uchopil se ho upřímnou radostí ba vřelým nadšením, asi jako, když bratří, vroucně se milující, po dlouhém rozloučení navždy mají se spojiti. Toto spojení, tato pevná unie živlův tak stejnorodých byla by bývala téměř bez příkladu v době tehdejší, ba byla by měla

do sebe poněkud ráz snah a tužeb, v nejnovější době naší dráhu si klestících.

Spojení to nebylo by se událo výbojem a násilím zbraně, ani též politikou dynastickou, sňatkem neb úmluvami panovníkův, kteříž pro ty ony příčiny postupují si zemí a národův často proti vůli a prospěchu jejich — tehdejší spojení Čechův s Poláky bylo by pošlo z vlastní vůle národův, jichžto se to týkalo, asi jako za našich dní jednotlivé části národu italianského pod vrchnictvím rodu Savoyského spojily se v jeden celek — v království italianské. Nebylo sice tehdáž v Čechách moderního suffrage universel (všeobecného hlasování), a však vůle rozhodné většiny národu objevila se rovněž zřejmě, jako by bylo bývalo hlasováno.

Nepotřebujeme věru býti milovníky politisování konjekturálního, přemítání a rozumování, co by se bylo stalo, kdyby se bylo přihodilo to neb kdyby se nebylo sběhlo ono: přece zajisté všickni, čtouce v dějinách národův polského a českého onu dobu, kdež jen o vlas oba by se byli spojili, mimovolně upadneme v rozjímání, jaké následky nesmírné byly by pošly z onoho spojení, kdyby se bylo provedlo dle obapolného přání národův. Uvažmež, že tehdejší říše polskolitevská rozprostírala se od moře baltického až k pohoří karpatskému a téměř od Odry až za Dněpr, že v této rozsáhlé říši mimo Litvíny, nejbližší příbuzné Slovanstvu, žilo pouze obyvatelstvo ryzeslovanské, Poláci a Rusíni (Malorusi a Bělorusi), uvažme dále, že tito Rusíni, většinu obyvatelstva skládající, byli vyznání pravoslavného, užívající při obřadech církevních jazyka staroslovanského a přijímající večeři Páně jako husité pod obojí způsobou, uvažme konečně, že v době tehdejší žádný z těchto národův slovanských

ani Poláci*) ani Rusíni, ba ani sami Čechové neměli ještě takové literatury, kteráž by byla obtěžovala sbližování se neb raději úplné splynutí všech nářečí v jeden společný jazyk spisovný a to tím snáze, poněvadž známost češtiny dosti byla rozšířena v Polsku, polštiny pak v Čechách: a zajisté po těchto a ještě mnoha jiných momentův uvážení možno-liž, abychom nebyli zaneseni do víru nejrozmanitějších a nejdůležitějších následkův, kteréž by byly musily pojíti ze stálého spojení koruny české s říší Jahajlovcův!? Přistoupením Čechův k tomuto panství zajisté všichni tři národové slovanští, Poláci, Rusíni a Čechové mohli se slíti neb byli by se slili v jeden ohromný celek v ohledu politickém, náboženském, rovněž i jazykovém!

A jakže tento celek byl by působil v dějinách člověčenstva? Zajisté vplyv jeho byl by býval zcela rozhodným na vývin událostí ve východní Evropě, ba v celé Evropě vůbec a táži se, jak asi bylo by se vedlo spojeným těmto národům slovanským, kteříž vesměs, když do dějin 400 let (od r. 1420 až k době naší) nahledneme, zakusili už přemnoho trapného a žalostného?

Kdyby se v století 15. bylo vyplnilo přání národův sbratřených, zdaž my Čechové jen zrakem slzícím musili bychom pohlížeti k oné „kleté hoře bílé," kteráž zajisté každému upřímnému Slovanu, ba každému pravému člověku, znajícímu dějiny našeho utrpení, kalí rozkošný pohled na velebnou Prahu — zdaž bratrovražedné vojny Bohdana Chmielnického byly by krvavě rozervaly nejužší rodinný svazek, jenž

---

*) Polština tehdáž ani nebyla úředním jazykem dvoru Vladislava Jahajly, nýbrž listiny z tehdejší doby sepsány jsou jazykem běloruským, staroslovanštinou až tuze pomíchaným.

dotud byl poutal bratry Poláky a Rusíny — zdaž konečně nejšlechetnější syn matky Polsky blíže Maciejowic raněn s koně se káceje byl by musil provolati „konec“ nešťastné vlasti své na tré rozervané?

To všecko zajisté nebylo by se událo — naopak my všickni byli bychom ušetřeni od bezedného neštěstí!

A však jako jednotlivce pronásleduje osud neuprositelný, jenž nepřipouští, aby dosáhl štěstí svého, byť jen již rukou po něm potřeboval sáhnouti, nýbrž uvaluje jej do nejkrajnější bídy: tak děje se i národům; od prahu štěstí osud je odstrkuje, aby brodili se staletou tísní. Poláci, Rusíni a Češi v třetím desítiletí věku 15. jen o krok vzdáleni byli od spojení, kteréž je všecky oblažiti mohlo — a však nestalo se to; v nevyzpytatelné knize osudův národův stálo psáno, aby se to ještě nestalo; a prostředkem proti tomu byly úklady diplomatické a hierarchické čili úklady panovníkův a kněžstva římského.

V.

Národové naši, Poláci totiž, Rusíni a Češi podávali si v nadšení nevšedním bratrské pravice k úplnému spojení a však touha tato nesplnila se; rozumné záměry národův překaženy byly nerozumnou politikou panovníkův. Co někdys věhlasný Horatius napsal: „Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi“ (Za chyby králův pykají národové), splnilo se tehdáž u nás vrchovatou měrou.

Kdyby tehdáž král polský Vladislav Jagiello neb bratr jeho velký kníže litevský Aleksander Vitold, jimž národ český korunu podával, pevně byli kráčeli směrem, kterýž jim vykazoval na bíledni ležící prospěch vlastního panství jejich, kdyby se nebyli dali svesti tu ošemetnými ouklady císaře Zikmunda, jemuž ovšem

na tom musilo záležeti, aby nepřijímali koruny, o níž se on sám vší silou zasazoval, tu zas napomínáním a lichými vyhrůžkami hierarchie římské, věru lépe byli by posloužili obromné říši, kterouž jim byl osud svěřil. Ostatně důvěřuji si dokázati, že hierarchie římská ani se svého stanoviska církevního nechovala se rozumně a ve prospěch svůj, když všemožně pracovala o to, aby se nestalo spojení Čechův s Poláky. Čechové, Jahajlovcům korunu podávajíce, nežádali na nich ničeho více, než aby slíbili, že hájiti budou známých čtyr článkův pražských. Touto nepatrnou koncesí byla by se spokojila úplně strana mírnější a Táborité, strana výstřední, radikální, o spojení s Římem vůbec ani slyšeti nechtějící, byli by se konečně též musili uspokojiti, nevidouce žádné možnosti, aby nad stranou mírnější vrchu dosáhli. Kdyby se tedy Vladislav, král polský neb bratranec jeho Vitold upřimně a pravidelně byli uvázali v panství nad Čechy, byli by hned záhy dopomohli k úplnému vítězství mírným kališníkům a věru snadno smířili národ český s církví, kterouž by ovšem byli musili k tomu skloniti, aby dobrovolně přiznala nepatrné koncese v čtyrech článcích pražských obsažené. Tak ale překazila církev spojení národův sbratřených, dalšími boji krutými prolily se celé řeky krve křesťanské a konec koncem byl, že církev, kteráž někdy pokořila nejmocnější panovníky svého času ku př. císaře německé Jindřicha IV. a Bedřicha I., od nepříliš četného národu českého p ř i n u c e n a byla k přiznání čtyr článkův na všeobecném sboru Basilejském, k prvním to koncesím, které lépe byly by působily, kdyby za v čas dány byly na oko aspoň dobrovolně; neboť když se něco dává, poněvadž se to dáti m u s í, není to věru znamením ani laskavosti ani síly.

Poddávání se Čechův pod vládu Jahajlovcův nebylo snad jen choutkou a rozmarem jistého okamžení ani též libůstkou několika hlav, jimž by z toho snad byl býval prospěch osobní; naopak vycházelo to z vůle všeho národa i oněch mužův, u nichž dosud nejvíce vlády bylo — i oni vzdávajíce se rozhodné moci, dobrovolně chtěli se podrobiti společnému s Poláky, Rusíny a Litvíny panovníkovi; snaha ta vycházela z nejhlubšího přesvědčení, že tím skutečně všem bude vyhověno, pročež ustavičně a ustavičně se objevovala, ačkoli mnoho pokusův se bylo zmařilo.

Nejprvé již v dubnu r. 1420, ovšem ještě jen po tajnu, tázalo se poselstvo české krále Vladislava, byl-li by ochoten, přijmouti koruny české; pak opět v srpnu téhož roku s dorozuměním a souhlasem samého Žižky vypraveno bylo zřejmě druhé poselstvo, kteréž vyjednávati mělo s králem polským v záležitosti řečené.

Výmínky věru nebyly těžky: žádáno jenom, aby král známé čtyři články pražské sám přijav, proti všemu nepříteli jich hájil. Povážíme-li, že všichni Rusíni v říši polsko-litevské byli pravoslavní, totiž vyznání řeckého, tudíž s hlavní podstatou těchto článkův bez toho souhlasili, dále že Poláci bratrskou náklonností k Čechům lnuli, učení pak Husovo u nich tolik docházelo souhlasu, že se toho hierarchie na nejvíc lekala, tož musíme přiznati, že výmínky Čechův žádné těžkosti do sebe neměly.

A však Vladislav Jagiello nemohl se rozhodnouti, aby učinil krok, jímžto by si o Slovanstvo byl získal nesmrtelné zásluhy a slávy; předně působilo naň ve smyslu odporném kněžstvo, nade všecko pak biskup Krakovský (potom kardinal) Zbihněv Olešnický, nejurputnější po všecky časy nepřítel husitství v Polsce a tudíž bohužel též odpůrce spojení s Čechy, ba všeho s nimi Polákův obcování vůbec. Za druhé zajisté zdržovaly krále též ohledy politické; císař Zikmund byl mu bez toho nepřítelem oulisným a kdyby Vladislav byl sáhl po koruně otcův jeho, zajisté byl by poštval proti němu Německo, řád křížovníkův, jenž by byl rád splatil porážku Grünwaldskou, ba konečně jako proti Čechům, byl by zajisté též Uhry vyvedl do boje proti Polákům. A však všecky tyto ohledy politické byly velmi lichy; neboť když národ český (a to ještě k tomu ne celý) sám o sobě vítězně byl odolal nájezdům tisíc a tisíc žoldnéřstva cizího a s krvavými hlavami je zahnal, odkud byly přišly, kamž by se bylo dělo, kdyby spojené síly Polákův, Rusínův, Litvínův a Čechův byly se postavily proti nepřátelům na ně se sápajícím.

Když naděje a touha národův zmařena byla nerozhodlaností krále Vladislava, podobalo se tomu, že lepší ovoce vydá vyjednávání Čechův s bratrancem královým s Vitoldem, velkým knížetem litevským, jenž byv vybídnut od Čechův, aby přijal korunu jejich, vypravil do Prahy posla svého p. V. Račinského, kterýž jmenem pána svého vyjádřil, že ochoten jest přijmouti vlády mu podávané. Již 4. září po tom (r. 1421) sněm český v Kutné Hoře shromážděný usnesl se na tom, že Vitold za krále Českého jest přijat a dožádán, načež i hned k němu vypraveno znamenité poselstvo, v jehožto čele stál p. Vilém Kostka z Postupic. Vitold vypravil tedy (z jara r. 1422) bratrovce svého Zikmunda Korybuta, jenž při dvoře krále Vladislava tehdáž ještě bezdětného vychován, výtečnými vlastnostmi svými nejlepší náděje vzbuzoval, do Čech asi s 5000 lidu ozbrojeného, jenž na vyzvání Vitoldovo a na jeho útraty shromáždil se byl okolo Krakova. Před očima kr. Vladislava a zajisté s doro-

zuměním jeho hotovila se tato výprava Zikmunda Korybuta do Čech, aby tam se ohlédna jmenem strýce svého v moc se uvázal. Slezskem a Moravou táhna Korybut v Uničově nedaleko hranic českých veřejně přijímal večeři Páně způsobem Čechův pod oboji na jevo tím chtěje dáti, kterak hájiti bude žádaných čtyr článkův pražských; na sněmu pak Čáslavském, od něho svolaném, uznán byl od pánův a měst pod známými výminkami za zprávce zemského, k čemuž pak přistoupil též bratr Žižka se svými.

Toť bylo znamenitým krokem a výborným základem, aby se uskutečnily snahy národův sbratřených. Korybut choval se velmi rozumně a vydatnou pomocí a podporou bylo mu, že mezi ním a nejdůležitějším v Čechách mužem J. Žižkou, starým, upřímným a stálým přítelem Polákův, brzy vyvinulo se takové srozumění a přátelství, jako mezi otcem a synem, jakž si oba též říkávali. Skutečně také moc Korybutova v zemi brzy utěšeně začala prospívati.

Na této prospěšné dráze zastaveni byli sbratření národové slovanští náhle hlavně nestálostí a nerozumem panovníkův, ošemetností císaře Zikmunda a konečně všemožným namáháním církve.

Tušíme, že co bůh spojil neb aspoň co ustanoveno jest, aby bylo spojeno, člověk rozrývati nemá; nejméně pak takovéto rozrývání, což zajisté jest i šlapáním zákonův božích a přirozených, sluší duchovenstvu náboženství Kristova, jehožto přikázáním jest láska bližního. Poláci, Rusíni, Litvíni a Čechové chtěli se spojiti, počátek již byl učiněn, a však vedle Zikmunda císaře a křižovníků německých, jichžto snahám, tomuto spojení odporným, snadno porozuměti možno z příčin osobních a sobeckých, nikdo se tolik nepřičinil o rozervání tohoto bratrského svazku povstávajícího,

jako hierarchie římské církve, nepovážíc, kterak Vitold přisliboval, že Čechy s církví smíří, což hlavní bude prý snahou jeho.

Hierachie naléhala vší mocí na královské bratrance Vladislava a Vitolda, aby všecko Polákův s Čechy spojení a obcování přetrhli a aby se smířili a spojili s císařem Zikmundem, ode dávna nejurputnějším nepřítelem Polákův.

Vladislav a Vitold dali se skloniti, odříkali se všech k Čechům stykův a závazkův, Vitold pak odvolal Korybuta z Čech právě, když toho nejvíce bylo škoda. A však Zikmundovi císaři ani církvi nevidělo se býti dostatečným, aby se rozervalo vzrůstající spojení národův sbratřených; přátelé a bratří měli se proměniti v odpůrce, obapolně se vraždící! Vladislav a Vitold sjeli se (r. 1423) v Staré vsi (neb v Šramovicích) na Spiši se Zikmundem císařem, s tímto pak svým a Čechův nepřítelem dávným u prostřed hlučných radovánek umluvili společnou výpravu proti českým kacířům.

Hlavně přičiněním-se příliš horlivého Zbihněva Olešnického svolán byl r. 1423 zemský sbor církevní do Lenčice, kdež proti kacířům českým vydána jsou přísná nařízení. Farářům přikázáno, aby všecky, kdož podezřelí jsou o náchylnost ku kacířství, do vězení uvrhli a před soud biskupský postavili; představeným škol zapovězeno, aby na školy nedosazovali lidí, kteříž přišli z Čech; rodičům zapovězeno, aby synům do Čech odebrati se chtějícím neb ku kacířství lnoucím, nedávali žádné podpory atd.

Takto právě v době nejutěšenějšího rozkvětu vzájemného poznání se a sbližování až k úplnému spojení dospívajícího Poláci s Rusíny diplomatickými úklady a nevčasnou horlivostí kněžskou spůsobem velmi

nekřesťanským proti sbratřenému národu českému štváni byli do boje krvavého! A však národové, bohu díky, velmi často bývají rozumnějšími a lidštějšími než ti, kdož chtějí býti vůdci jejich!

VI.

Národ polský chytrými úklady panovníkův, zvláště pak císaře Zikmunda, jakož i úsilným namáháním kněžstva poštván byl proti Čechům, k nimžto jej poutalo nejen sousedství nejbližší a původ společný, nýbrž též stejné smýšlení a přání jednomyslné. A však darmo bylo veškeré namáhání jak moci světské tak církevní, aby potoky krve bratrské rozervaly přátelství na přirozeném, svatém základě spočívající. Ani prosby a napomínky sestárlého Vladislava krále, aniž též odpustky papežské, v době tehdejší ještě dost mocně působící, nehnuly myslemi statečných Polákův a Rusínův; na bratry své nejbližší, kteříž podávali jim upřímnou pravici k stálému spojení, aby meč svůj vytasili, nepřipouštěla přirozená upřímnost a velkodušnost národa polského, ba naopak raději k tomu byli hotovi, aby pomocí přispěli návalem nepřátel ze všech stran stísněným. Horlivý a jinak zasloužilý Zbíhněv Olešnický, biskup krakovský, za hlavní úlohu svou pokládal, aby rozerval přátelské svazky národa svého s českým; on duší byl vší tehdejší mocné agitace duchovenstva polského, aby duch husitský nerozšiřoval se dále v Polsce, nébrž co možno z kořene byl vymýtěn. Těžká to ovšem byla úloha a jen železná vůle a vytrvalost Olešnického byla s to, že ničím nedala se odstrašiti, ačkoli valný byl počet zjevných přátel husitství a Čechův vůbec. Tímto duchovenstvem dal se král pohnouti, že vydal přísný rozkaz, sotva ze srdce mu jdoucí, jímžto zapovídal veškeré s Čechy obcování,

ba i každý obchod kupecký vůbec. Kdož by zboží jakékoli do Čech dovážel, propadnouti měl trestům nejpřísnějším; všickni Poláci, v Čechách přebývající za kteroukoli příčinou, v několiku neděl do vlasti své měli se vrátiti, kdož by pak tohoto příkazu nechtěl býti poslušen, propadnouti měl surovým pokutám na těle svém a na statcích; všickni pak Poláci, z Čech do vlasti své se vrátivší, před soud duchovní, před inkvisitory měli se dostaviti, aby byli skoumáni, neutrpěla-li pravověrnost jejich kacířstvím českým, v kteréžto případnosti očekával jich trest na kacíře ustanovený.

K takovýmto krokům dal se král Vladislav svésti proti svému vlastnímu a národa svého prospěchu zřejmému a však vina svedeného nikdy nebývá tak velká jako oněch, kdož svádějí; a v této době padá vina na duchovenstvo vyšší, kteréž přílišnou horlivostí svou překazilo utěšenějšímu rozvinu Slovanstva.

Za tou příčinou též národ český, věda, z čího návodu pocházejí rozkazy a zápovědi Vladislavovy, nezanevřel na krále toho tak, jak by se mysliti mělo, nébrž nepřestával zrakem svým a touhou obraceti se nadál k národu polskému a to tím spíše, poněvadž všecky zákazy a překážky vylíčené téměř na prosto minuly se účelu svého; neboť ti, jimžto se přikazovalo a zapovídalo, Poláci totiž a Rusíni, jako dříve, lnuli k bratřím Čechům horlivostí pořád se zmáhající. Vzdor zápovědi královské, vzdor výhrůžkám církve hrnulo se množství Polákův do Čech, aby pomáhali bratřím svým v boji o svobodu národní, politickou a církevní, ba roku 1424 sám bratrovec Vladislava krále a Vitolda, statečný a šlechetný kníže Zikmund Korybut, z prvního pobytu svého v Čechách tak oblíbený u národa našeho, opět o své ujmě do Čech se pustil,

nedbaje hněvu královských strýcův svých ani též kletby papežovy, kteráž nad ním vynešena byla zvláštní bullou. S knížetem Korybutem přibylo do Čech přes půl druha tisíce Polákův a Rusínův; a však, ač slavně a přátelsky byl uvítán, přece pro nejnovější věrolomnost a nedůslednost strýcův svých, kteří ostatně u Čechův vždy ještě mnohem více důvěry a lásky požívali, než sám dědic království českého, císař Zikmund, nedosáhl více moci dřívější, ačkoli hlavně co náčelník a vojevůdce Pražanův vždy stál mezi nejčelnějšími tehdáž muži ve vlasti naší. Za příkladem Korybuta a družiny jeho hrnulo se pak dosti značné množství lidu bojovného z panství polsko-litevského do Čech, kdež hlavně ve vojště Táboritův mnoho bylo Polákův a Rusínův. Korybut za druhého pobytu svého ve vlasti české hleděl účinkovati způsobem smířlivým, aby přestaly domácí rozbroje a záhubná válka občanská; tak ku př. přičinil se k slavnému a důležitému smíření „na poli špitálském“ mezi Pražany a Žižkou, když tento chtěje potrestati Prahu za vrtkavost její byl postoupil k samému městu vyhrožuje, že ji zboří, až ani „kámen na kameni nezůstane.“ Ostatně věrně sdílel s Čechy všecky boje a války proti nepřátelům husitství, podnikl výpravu na Moravu, přičinil se statečně k skvělému vítězství nad německými křižáky u Ústí nad Labem (16. červ. 1426), ba i když pro přílišnou horlivost u smířlivém vyjednávání s Římem do podezření upadna, jat byl a ze země vyvezen, nepřestával býti upřímným přítelem Čechův a horlivým husitou a bojoval statečně ve Slezsku s bojovníky českými proti jejich nepříteli společnému.

Ještě několikkráte v nejděsnějším hluku války husitské Čechové, nemohouce odolati pudu přirozenému a přesvědčení svému, že jenom ve spojení se sousedními bratry slovanskými vzejde oběma doba radostnější, podávali se pod společnou vládu krále polského, povždy však blahonosné záměry tyto zmařeny byly protivenstvím kněžským a neodhodlaností panovníkovou. Nic neprospěla četná poselstva, nic přátelská vyjednávání, nic též slavné na hradě Krakovském u přítomnosti krále samého hádání mistrův českých s duchovenstvem polským o věcech náboženských, nic nezmohlo poukazování k stejnému původu a jazyku slovanskému, jakož i k společnému prospěchu politickému a národnímu; Češi byli „kacíři“ a duchovenstvo, velkého vlivu užívající, vší mocí pracovalo proti všemu s „kacíři“ spojení. Možno by se domnívati z tohoto, a skutečně též někteří tomu tak chtějí, že takovýmto způsobem husitství v Čechách hlavním bylo neštěstím a přední překážkou, že se tehdáž neuskutečnilo důležité spojení politické koruny české s rozsáhlým panstvím polskolitevským. A však proti takovýmto námitkám stavíme otázku, zdali by bez hnutí husitského vůbec bývalo by možno jakési sblížení politické sbratřených národův českého a polského? Zajisté že nikoli; neboť po králi Václavu IV. byl by bez odporu nastoupil císař Zikmund a ten, horlivým jsa přítelem křižovníkův německých v Prusku byl by se dojista jen k tomu přičinil, aby stávající přátelské poměry mezi Čechy a Poláky oslably neb dokonce byly vykořeněny. Jako husitství dopomohlo k úplnému vítězství národnosti slovanské v Čechách, tak též povzbudilo v národě našem přirozené a tudíž spasitelné snahy politické.

VII.

Že se u strany husitské objevovalo aspoň v této době mnohem, mnohem více citu a smýšlení národního

slovanského, více vlastenectví, větší láska k svobodě než u tehdejší strany katolické, zajisté nikdo nebude upírati, kdož uváží, kterak se obě strany chovaly. Husité v četných bitvách s nepřítelem krvácejíce, pojistili vítězství živlu národnímu, kdež strana protivná neostýchala se spojiti s davy cizinskými, kteří do vlasti naší nesli záhubu krvavou; kdyby se bylo dařilo podle přání a vůle strany této, kdož ví, kterak by to asi nyní ve vlasti naší vypadalo? Pan Oldřich Rožmberský byl hlavou strany katolické a proskoumáme-li působení jeho, věru musíme vyznati, že v každém ohledu vší hany a potupy zasluhuje.

Tatáž strana katolická, vždy jen k Němcům hledíc a jen tam odtud spásy očekávajíc, málo dbala o sblížení se k sbratřeným Polákům a Rusínům; snahy tyto vycházely povždy jen od strany husitské, kteráž byla zároveň též stranou demokratickou.

K tomuto momentu demokratickému hlavně musíme poukázati. Naskrze demokratičtí Táborité nejdéle vytrvali ve snahách slovanských. Jako Poláci a Rusíni, kteříž do Čech byli pospíšili, aby se soukmenovci svými válčili proti stejnému nepříteli, nejvíce vstupovali do řad Táboritův a Sirotkův, tak opět těchto nejvíce nacházíme při vojsku polském, aby s bratry svými bojovali proti křižovníkům německým. Jaký duch na mnoze panoval v těchto rotách českých, Polákům na pomoc přispěvších, dosvědčuje památná výprava hejtmana sirotčího Jana Čapka ze Sán, jenž (r. 1433) s vojevůdcem polským Sudivojem z Ostrorohu (Sędziwoj Ostroróg) proti řádu německých křižovníkův bojuje, když mezi posádkou ztečeného města nepřátelského Tščeva nalezl též několik Čechův, křižovníkům sloužívších, všecky bez milosti upáliti dal, aby je touto smrtí strašnou potrestal, „že od Němcův dali se za-

koupiti proti vlastnímu národu slovanskému.“ Takto v době tehdejší demokratická strana v Čechách porozuměla duchu slovanskému! —

Když osudnou bitvou u Lipan (30. květ. 1434), kdež vedle tolika jiných znamenitých mužův zahynul též kněz Prokop, vším právem „Velkým“ přezvaný, poražena byla strana demokratická v Čechách, tak že nemohla více rozhodovati v záležitostech vlasti své, skutečně též od té doby znamenitě ochabovala pravděpodobnost, že provedeno bude žádoucí spojení politické sbratřených národův polského a českého. Ponenáhlu ovšem teprv po dlouhém rokování a smlouvání a ne bez rozmanitých obtíží uveden byl do země císař Zikmund, proti němuž v odporu setrvala jen nejkrajnější strana Táboritův.

Po smrti Zikmundově byla to vedle některých pánův ráznějších hlavně města, tedy opět strana demokratická, kteráž o zeti jeho, Albrechtu Rakouském, jakožto o cizinci a protivníku Slovanstva ničeho nechtějíc věděti, zřetel svůj obracela k panovnickému rodu polsko-litevskému, vlády slovanské jsouc žádostiva. Starý král Vladislav Jagiello byl již zemřel r. 1434 a nástupcem jeho stal se starší syn Vladislav, Varnenčíkem nazývaný*), jenž také již dříve měl býti uveden do Čech.

Nyní Češi proti Albrechtovi Rakouskému podávali koruny své mladšímu bratru krále polského, totiž Kazimírovi, jenž později co král polský, jak uhlídáme, tak šlechetně se zachoval ku panovníkovi českému. Vladislav Varnenčík, méně váhavý než otec jeho, důrazně se uchopil příležitosti, aby koruna sbratřeného kmene slovanského dostala se bratrovi; vy-

*) Příjmí to dáno mu, poněvadž zahynul v osudné bitvě krvavé u Varny v Bulharsku. (10. list. 1444).

pravilť totiž zkušené vojevůdce své, jmenovaného již p. Sudivoje z Ostrorohu a p. Jana z Tenčína s vojskem do Čech, kdež spojili se s nimi pánové čeští strany polské a množství lidu obecného. Tehdaž koruna česká nejbližší tomu byla, aby se pod rodem Jagiellovským spojila s panstvím polskolitevským; neboť ač Kazimír z počátku byl by býval jen králem českým, přece o 6 let později po smrti bezdětného bratra svého národy tyto slovanské v jeden celek byl by sloučil.

Po nerozhodných bojích v nejbližším vůkolí Tábora přišlo to na sjezdě ve Vratislavi k smlouvání mezi oběma stranama a tu již i sám Albrecht Rakouský obě dcery své, jediné tehdáž potomstvo jeho, zasnoubiti chtěje královským bratřím polským, skláněl se k tomu, aby se králevic Kazimír dostal na trůn český; a však nestatečný Albrecht dal se oblomiti německými rádci svými, kteří vlivu svého upotřebili, tak že opět shasla nadějná hvězda Slovanstva.

Při všech těchto pohromách a nezdarech, jak samo sebou se rozumí, neochabovalo národní přátelství Polákův a Čechův. Při sboru Basilejském, když se tam Čechům přiznávali čtyři článkové pražští, dopomínali se (r. 1435) poslové čeští, aby se tato koncese vztahovala i k husitům polským.

Hlava těchto p. Spytek Mielštynský, bohatý velmož ve Velkopolsce, v boji svém náboženském (1438) značný měl při sobě počet vojínův a vůdcův českých. Vůbec možno říci, že v této době nevedli Poláci žádné vojny, aby ve vojště jejich nebylo též válečných družin českých s výtečnými vůdci svými ze školy někdy bratra Žižky a pak kněze Prokopa Velkého. „Co Polak to pan; co Czech to hetman,“ bylo tehdáž obecné přísloví polské; český způsob válčení sdomácněl v Polsce, ba podle všech důkazův pravděpodobnosti českými rotami bojovnými, do východního pokraje Slovanstva se vystěhovavšími, položen byl základ k velkému družstvu válečnému kozákův, kteréž svého času stalo se tak důležitým činitelem v dějinách Slovanstva.

VIII.

Když v osudném století 15. po druhé opět jen po krátké přestávce na národ náš ze všech stran valily se bouře a pohromy nové, kdež všickni sousedé mečem a ohněm vlast naši jali se hubiti, ba značná část samého národa českého s nepřátely se spojila ku záhubě naší, tuť opět jediní Poláci k sbratřenému národu českému zachovali se bratrsky.

Když po dlouhém čase rozmanitého neladu v době bezkrálevi a pak panování nedospělého krále Ladislava z vůle národa dosedl na trůn český Jiří Poděbradský, král zajisté nad jiné panovníky věku svého výtečnější, podobalo se tomu, že koruna česká, tak dlouho týrána nehodami rozličnými, dosáhne úplného pokoje a lesku starodávného. Avšak nebylo jí toho popřáno a opět vtržena byla do víru příběhův žalostných.

Král Jiří moudrostí a opatrností svou ne jen vlastní panství své byl by oblažil, tehdejší Evropa zajisté mohla se od něho nadíti mnohem rozsáhlejšího působení blahodatného; poměry říše německé, která tehdáž v nejbídnějším byla stavu, byly by jím došly důkladného narovnání a zlepšení a křesťanstvu záhubou hrozící Turek u prostřed vítězného šíření se by býval zastaven, ba snad do čista vyhnán z Evropy, kamž se nikdy nehodil. A však veškeré tyto vyhlídky a prospěchy zmařeny byly, hlavně působením z jisté strany, odkud bychom se toho měli nejméně nadíti; stolice totiž papež-

ská zničila veškeré záměry velkého krále českého a způsobila, že se síly křesťanské místo společné výpravy proti nebezpečným Turkům samy mezi sebou krvavě srážely.

Papež Pius II. žádal, aby Jiří zrušil kompaktáty, čímž zajisté i hned byl by vybuchl sotva ututlaný požár domácí války náboženské, a když opatrný Jiří nevyhověl tomuto rozkazu stolice apoštolské, nebylo v Římě více slitování proň i pro nešťastný národ český, ani když po Piově smrti nastoupil papež Pavel II., jenž nadto ještě zanevřel na krále českého pro přílišnou ctižádost malichernou, že mu totiž nebyl hned záhy gratuloval k povýšení jeho. Ač udatným jsa bojovníkem a válečného štěstí požívaje byl král Jiří zajisté míru milovný a tudíž, kde jen které věděl, chápal se prostředkův, aby pokoj byl udržen, jímžto jedině bylo by mu bývalo možno, aby uskutečnil velké záměry své. A však veškeré namáhání bylo nadarmo. Jiří vyhlášen byl za arciproklatého kacíře, kletba naň vyřčena, i kříž proti němu byl hlásán mezi národy sousedními, ba i vlastní jeho poddaní slovem papežovým propouštěni byli z poslušenství ku králi svému, od něhož očekávati mohli spásy!

V této strašné a žalostné době dějin národa českého, když Vratislavští a Zelenohorská jednota panská se zrádným Zdeňkem Šternberským v čele způsobili krvavou válku domácí proti vlastnímu králi, když ve vůkolních zemích německých proti kacířům českým a arciproklatému králi jejich sbíraly se davy křižákův, kteříž ovšem jako někdy ve válkách husitských jen hanby se dobojovali, když konečně i Matyáš Korvín král uherský, nepamětliv jsa dobrodiní tchána svého, jenž co uvězněného v moci jej maje, vplyvem svým ku koruně uherské mu dopomohl, proti vlastnímu tchánu svému do boje se byl postavil, nechvalnou

dotíravostí propůjčiv se nepřátelům jeho co nástroj, když se takto podobalo tomu, že veškerý sousední svět křesťanský proti výtečnému králi českému se zapřísáhl: tuť opět bratří Poláci osvědčili národu českému pravdivě bratrské náklonnosti své a ze jmena král jejich Kazimír takové objevil smýšlení šlechetné a velkodušné, že věru v dějinách vůbec málo se potkáváme s podobným.

Někdy byv demokratické strany české kandidátem ku koruně České a jakožto manžel Elišky, sestry krále Ladislava Pohrobného, poněkud aspoň k trůnu českému povolán věrně zachoval králi Jiřímu oddanost a přátelství, ku kterémuž se oba panovníci byli zavázali na sjezdu svém ve Velkém Hlohově r. 1464. Veškeré pokusy, aby přátelský svazek tento byl přetržen, aby z přítele a spojence povstal Jiřímu soupeř, rozrazily se o šlechetnou mysl krále polského; zrádná Zelenohorská jednota panská na darmo podávala mu několikrát koruny České, rovněž na darmo vyzývala a opět vyzývala stolice papežská krále Kazimíra, aby zničiv kacíře Českého, ozdobil se korunou jeho, ba svůdné toto vyzývání neprospělo ani, když hlavně přičiněním se papeže dlouhé válce Polákův s křižovníky německými v Prusích konec byl učiněn (r. 1466) druhým mírem Toruňským, Polákům nad míru příznivým. Kdežto král Matyáš uherský sám proti dobrodinci a tchánu svému za korunu českou dotíravě k vojně se nabízeje, neostýchal se vyjádřiti, že nedá se zdržeti dávnými poměry k Jiřímu aniž smluvami rozličnými, kteréž „autoritou papežskou“ snadno mohou býti zrušeny: Kazimír král polský na proti tomu na všecka vyzývání a nabízení odpovídal, že dostojí tomu, čeho v Hlohově byl slíbil příteli svému. Dychtivě spěchal Matyáš král na bojiště proti tchánu svému, kdežto národ polský s králem svým

3

ani neúčastnili se výpravy křižácké proti Čechům, ač bulla papežská k tomu vyzývala; a když Kazimír král při valečném hluku v říši Jiřího Poděbradského přece nezůstal nečinným, bylo to jen, aby domácí válce aspoň na čas přítrž učinil příměřím, poněvadž bylo mu líto příbuzného „národa slovanského“ hubení.

Šlechetné chování se krále Kazimíra bylo výrazem obecného smýšlení v národě polském. Duchovenstvo ovšem z příčin patrných nebylo sice příliš příznivo králi Jiřímu, klatbou papežskou dostiženému a však hlas jeho nerozhodoval proti vůli většiny; moc královská již tehdáž byla značně obmezena a bez svolení sněmu nesmělo se díti nic důležitého, pročež Kazimír vždy v záležitostí této ku sněmu se odvolával. Kdyby tedy v době té všeobecné smýšlení národa polského bylo se klonilo proti kacířům českým a králi jejich, zajisté Kazimír král nebyl by se mohl chovati tak šlechetně ku králi národa Polákům sbratřeného, že doba tato co do přátelského poměru obou národův patří k nejutěšenějším v dějinách našich.

IX.

Abychom seznámili se s duchem, jaký aspoň v jisté části tehdejší šlechty polské žil, nebude nezajímavo, když uvedu některé náhledy a myšlénky jednoho z nejpřednějších mužův tehdejší Polsky, totiž Jana z Ostrorohu. Byl on synem známého nám polského velmože Sudivoje, jenž po jistou dobu řídil záležitosti vládní v nepřítomnosti krále Vladislava, když se byl odebral na nešťastnou výpravu proti Turkům, aby v nejnadějnějším rozkvětu mladosti své zahynul u Varny (1444). Jan z Ostrorohu neslynul jen učeností svou, dosáhna stupně doktorství na vysokých školách Padovanských, nébrž co vojevoda Poznaňský vedl též rozhodné slovo v záležitostech politických vlasti své. Na sněmě 1459, kdež rokovalo se o toliku důležitých věcech, pronesl řadu náhledův, kteréž pak uložil též v slavném spise svém: „Pro Reipublicae ordinatione.“ Hledíce zde jen k zásadám, co se týká poměru k Římu, shledáváme v nich patrný vliv husitismu, kterýž povždy nejmocnějším byl ve Velkopolsce; některé zásady znějí věru tak, jakoby byly vyřčeny od nejpravdivějšího husity. Slyšme tedy vlastní slova Jana z Ostrorohu:

„Nedá se nic proti tomu namítati, aby toto království (polské) co země katolická poručeno bylo papeži; a však nesluší se slibovati mu poslušenství bezvýminečného. Král polský nikomu není poddán, a jen bůh jesti nad ním.“

„Nesluší se papeži dopisovati poníženě a pokorně; neboť král není poddaným Říma; pokora sama o sobě jest potupna, jeli však přemrštěna, aneb když prokazuje se někomu, jenž požívá moci pouze ve věcech duchovních, stává se dokonce trestu hodnou. Kristus neporučil záležitosti světských stolici apoštolské, a sám pravil, že panství jeho není z tohoto světa. Jako všickni jiní občané, měli by i duchovní přispívati k břemenům obecným.“

„Kdyby biskupové a vůbec všickni duchovní skutečně byli tím, čím chtějí, aby jmíni byli, totiž pravdivě duchovními, zpouzel bych se proti tomu, aby moc světská řídila volby k hodnostem církevním*); král by pak jen uděloval úřadův světských a duchovenstvo bdělo by pouze nad spásou duší; církevní jejich povinnosti a záležitosti světské zcela by byly

*) Polskému králi přislušelo právo, jmenovati biskupy.

odděleny. A však není nikoho, jenž by důkladně mohl vyšetřiti a označiti povinnosti, duchovenstvu příslušící, pročež ve zvyk vešlo, i aby větších nesnází se uvarováno, stalo se potřebou, aby volby tyto ponechány byly králi, jenž voliti bude muže učené a povážné, čímž se vyrovná obapolná nenávist mezi duchovenstvem a laiky."

„Žalostno jest, že zkaženost římská hojným vydíráním v chudobu uvrhuje království polské. Řím těží co rok velké sumy pod záminkou pobožnosti a náboženství, skutečně však jen prostředky pověrečnými. Biskup nedostane posvěcení, nezaplativ papeži několik tisíc dukatův, ačkoli dle zákonův církevních biskupové posvěcováni býti mají od arcibiskupův. Naše mírnost a netečnost dodaly přechvatům římským síly zákonní. Annaty (roční příspěvky) platily se původně na zapravení válečných potřeb v boji proti Turkům; vojna přestala, příspěvky pak zůstaly."

„Nehodno tedy, aby trvala tato daň zle pojaté pobožnosti. Papež nepáchejž tyranství pod záminkou náboženství. Římský biskup vynašel velmi nespravedlivou pohnutku k této dani, totiž vojnu proti nevěřícím. Polska aspoň měla by jí býti prosta, poněvadž bez toho ustavičně bojuje proti Moskovitům, Turkům a Tatarům. Na pokrají křesťanstva hájila Polska povždy vlastí křesťanských. Trvám tedy, že by si stát ponechati měl příspěvkův ročních, jež dávají se papeži."

„Duchovenstvo vždy umí se vyvleci, kdykoli se vyzývá, aby přispělo k obecným potřebám. Předstírají starostí, kdež žádných není. Bezpochyby zapomněli, že všecek jejich dostatek musí se státi jměním chudých. Používají-li tedy špatně svých statkův, dopouštějí se lupičství. Nemohlo by býti čistější almužny, než kdyby církev statkův, jež dány jsou chudým, upotřebiti chtěla jedině ve prospěch jejich."

„Králi za vinu se přičítá, že požaduje dávek ze statkův opatův a jiných duchovních; a však otcové naši zajisté ne bez účelův nadali klášterům hojné statky; chtěli zajisté, aby všeho, co zbude mnichům, kteříž střídmě žíti mají, užilo se na potřeby zemské. Dále tupí se za to král, že stříbro kostelní poslal do mincovny. Ti lidé zajisté nečtli sv. Bernarda, jenž praví, že církev má zlato, ne aby je měla, nébrž aby ho poskytla potřebným. Král chopil se stříbra kostelního, poněvadž naň potřeba doléhala, a však Řím hromadí velká bohatství svou pravomocností. Některá pře trvá 30 let, tak že zatím strany pomrou, než dospěje konce. Řím nepřijímá ovce bez vlny a země tím doznává ztráty. Ovšem za to dostává — sám nevím jaké — bully; a však věru to stojí za to! Přece ale jsou lidé mezi námi, kteříž si váží té římské škrabaniny, kteréž se věšejí na dveře kostelní o červených pečetěch a konopěných šňurách. Nesmíme se podrobovati šalbě vlaské; vždyť ve vlastní zemi máme arcibiskupy ano i primasa a proč neměli bychom se říditi sami v záležitostech vlastních atd."

Takovýchto odstavcův ze spisu Ostrorohova dalo by se ještě mnoho uvesti a věru aspoň tak ostrých, jako by pocházely ze strany protipapežské v Čechách. A zajisté nebude nikoho, jenž by v těchto zásadách nespatřoval vlivu a sledu českého husitismu.

Když pak mužové tací, jako Jan Ostroróg, jehožto slovo mnoho vážilo v Polsce, podobně smýšleli, tož není se čemu diviti, že národ polský a král jeho Kazimír nedali se vyštvati proti stísněnému králi a národu českému a to tím méně, že trvalo uvědomění stejného původu slovanského.

Ostatně šlechetnost tato národa polského a krále Kazimíra došla zasloužené odměny; neboť koruna česká, kterouž se Kazimír vyzván jsa papežem nechtěl ozdobiti, maje ji teprv příteli svému odejmouti, dostala se přece panovnickému rodu polskému, neboť král Jiří, nevšední šlechetností pustiv mimo se ohledy k vlastním synům svým přičinil se k tomu, že zvolen na království české královic Vladislav, nejstarší syn Kazimíra. A opět jaksi naděje zabřeskla, že panství české, k čemu se již tolikkráte schylovalo, bude se moci spojiti s panstvím polskolitevským.

X.

Po smrti velkého krále Jiřího Poděbradského dostala se koruna česká Vladislavovi, nejstaršímu synovi šlechetného přítele jeho Kazimíra, krále polského. Jak snadno jest se domysliti, trvaly a tužily se přátelské poměry mezi oběma říšemi a slovanským obyvatelstvem jejich. Na královském dvoře pražském časté byly návštěvy z Polska, kdežto opět do Krakova co rok přicházel nemalý počet Čechův. Jazyk český, tehdáž vzdělanější a protříbenější než polský, zhusta užíván na dvoře polském a patrně jevil se vliv jeho na jazyk polský; ba čtouce „Dworzanina“ Lukáše Górnického nabudeme přesvědčení, že tenkráte čeština na dvoře polském považována byla jako jazyk vzácnější polského; nebo naříká Górnicki, že kdo chce býti jmín pravdivým dvořanínem uhlazených spůsobův, nevyhnutelno, aby mluvil česky, neb do polštiny vplétal co nejvíce čechismův.

Škoda, že král Vladislav slabým byl panovníkem a že neuměl aniž se o to zasadil, aby oba národové sousední spojeni byli v jeden mocný celek politický!

Bylo to poslednikráte, co by se důležité spojení toto snadno bylo dalo provesti — deset let po jeho smrti nešťastnou záhubou mladistvého syna jeho Ludvíka v osudné bitvě Moháčské (r. 1526) zahynulo též samostatné království české. Za panování rodu Habsburského jen jednou ještě, jak uhlídáme, zableskl slabý paprsek možnosti a naděje, že Češi s Poláky dojdou spojení – a však netrvalo to dlouho.

Od té doby množili se strasti národa českého; Ferdinand I. zadal smrtelnou ránu městům českým, Ferdinand II. zničil národní naši šlechtu vlasteneckou. Již jen málo skvělých a radostných chvil dostalo se národu českému; klesal a chřadl, jako by již navždy měl klesnouti do hrobu, mezi tím, co říše polská společnými silami Polákův, Rusínův a Litvínův ještě nějaký čas se povznášela, až konečně též, hlavně neblahými roztržkami mezi bratřími Poláky a Rusíny, s nadějné výše své rychle počala klesati. Čechové téměř dokrváceli v století 17., na Poláky pak o století později přišla pohroma krutá; starší bratr dříve doznal neštěstí, než uvalilo se na mladšího.

Známo, kterak v čas vojny císaře Karla V. proti jednotě Šmalkaldské, Ferdinand, chtěje v Čechách sebrati vojsko, aby přispěl v pomoc bratru svému, doznal znamenitého odporu; neboť jen menší část uposlechla vyzvání jeho, většina pak přidržela se nepřítele jeho. Známo též, kterak Ferdinand po šťastném vítězství bratrově u Mühlbergu choval se k odbojným Čechům. Nejdůtklivějším trestem dostíženi byli „bratří čeští.“ Roku 1548 (v měsíci květnu) vydán byl přísný rozkaz, aby se v 42 dnech vystěhovali z vlasti své! Nešťastní „bratří“ byli první vyhnanci čestí!

Považíme-li, jaký duch vládl tehdejší dobou, kdež

se to všude strojilo k nejlítějším roztržkám a bojům o náboženství, povážíme-li, že tehdáž nejnepatrnější rozdíl v náhledech a zásadách původem byl proná sledování krvavého, jakož víme, že rozmanité sekty nenáviděly se hůř, než s katolíky, zajisté pochopíme, jak se tento přísný rozkaz dotknouti musil bratří českých, neboť vyhnánu býti z vlasti, opustit ji téměř beze všeho, aniž dobře věděti, kde se vyskytne nový domov pohostinný, věru jest ranou až příliš krutou! V tomto neštěstí, v této beznadějné tísni dokázal statečný národ polský sklíčeným bratřím českým přátelství nikdy nehasnoucího.

Vším právem Poláci s chloubou poukazují k 16. století v dějinách svých. Kdežto tehdáž celá téměř Evropa (až na východní části) pro náboženské záležitosti u větší neb menší míře brodila se v krvi a nebo často zarděla se záři požárův, Polska skoro docela zachována byla od těchto výjevův smutných, nelidských. Náboženská zášť neměla tam úrodné půdy; od dávna v nejlepší svornosti bratrské žili vedle sebe katoličtí Poláci a pravoslavní Rusíni, ani těm ani oněm nenapadlo, aby se měli svářiti pro některé odchylky u víře neb pro rozdílné obřady. A když v 16. století povstala rozmanitá učení nová, všecka v Polsce rozšiřovati se mohla svobodněji, než kdekoli jinde v Evropě; sám tehdejší král Zikmund I. zřejmě osvědčil neobyčejné tenkrát snášelivosti náboženské, když vyzván jsa od horlivého dra. Ecka Ingolštadského, aby za příkladem anglického krále Jindřicha VIII. rázně vystoupil proti Lutherovi a všem v náboženství novotám, bez obalu odpověděl, že chce kralovati „nad ovcemi i nad kozly.“

Vyhnaní bratří čeští táhnouce do Prus, kdež jim vévoda Albrecht slíbil laskavého přijetí, dostali se

též do Velkopolsky, kdež doznali pohostinství, jakého Polák vždy popřeje hostem, nadto pak nešťastným. Šlechetný Ondřej Górka, kaštelán Poznaňský, velmož nesmírně bohatý, ujal se nešťastných nade všecko laskavě. Žádal sice biskup Poznaňský, Benedikt Izbiňski, aby kacíři bez prodlení dali se na další cestu, obávaje se, že z dalšího pobytu jejich mohla by pojíti škoda katolicismu v biskupství jeho, avšak marné byly rozkazy jeho, ochrana kaštelána Górky byla mocnější, poskytla nebohým vypovězencům nové vlasti. Služby boží směli konati veřejně, kteréž v národním jazyku, Polákům srozumném odbývané, velké docházely obliby; ba když dva „bratří“ zemřeli, mohly se pohřby odbyti slavně, jako někdys za lepších časův v Čechách. Přičiněním kaštelána Górky nabídlo se několik šlechetných velmožův polských, že přijmou na statky své vyhnance české, avšak těmto nadějím radostným učinil konec rozkaz, jehož u krále Zikmunda Augusta vymohli horliví katolíci, aby se totiž přistěhovalci stěhovali dále. Duchovenstvo upotřebilo k vymožení tohoto rozkazu též ohledův politických, poukazujíce k tomu, že dříve mezi Polskem a Čechy uzavřena byla smlouva, kteráž zapovídala, aby vyhnanci země jedné nebyli přechováváni v zemi druhé.

Většina tedy musila se stěhovati dále do Prus východních, kdež od luteránův snášeti musili rozmanitého příkoří. A však ani tímto rozkazem nedali se šlechetní Poláci odstrašiti, aby nešťastným vyhnancům sbratřeného národa neposkytli pohostinnosti pravdivě slovanské ba nové vlasti. Ondřej Górka, Jakub Ostroróg (potomek slavně znamých pánův Sudivoje a Jana), Rafael Leszczyňski a j. ponechali přes to všecko značný počet vypovězených bratří na statcích svých a chránili je proti všem pokusům nepřátelským, ba když

nové zástupy nešťastných vypovězencův vedením horlivého Jiřího Izraele, do Poznaňska přibyly, ustálila se tam konečně velmi silně církev bratří českých, kteříž pro pobožnost svou a život skutečně vzorný víc a více docházeli vážnosti a jichžto učení mnohem více došlo obliby, než luteránství, z Němec tam vnikající.

Takto opět v době tísni a příkoří Poláci sbratřeným Čechům podali ruku pravdivě bratrskou — ujali se jich upřímně, když z vlastní vlasti své byli vypovězeni a vyhnáni. Skoro o půl třetího století později udeřila smutná hodina pro nešťastnou Polsku; nejvěrnější synové její musili se stěhovati z vlasti své! Věru zasloužili si oni, aby všude přijati byli tak, jak někdy byli učinili nešťastným bratřím českým. A však bohužel Čechové nemohli se jim odvděčiti, jak toho byli hodni!

XI.

Posledníkráte zableskla náděje, že národ český spojen bude s východními bratry svými, Poláky a Rusiny, když po smrti Zikmunda Augusta (†. 6. července 1572), posledního to krále z rodu Jagiellonského, Poláci poprvé volili sobě panovníka svého. Mezi vznešenými kandidáty o nejmocnější korunu na východě Evropy nacházel se též tehdejší císař německý, a zároveň král český a uherský Maksimilian II.

Snahám jeho o korunu polskou mnohé poměry byly nápomocny. Nejprvé jsa synem císaře Ferdinanda I. a Anny Jagiellovny, dcery někdy Vladislava II. krále českého a uherského, pocházel po přeslici z právě vymřelého královského rodu, Polákům tak drahého, dále řádně se přiučiv jazyku českému od mistra Benešovského v Praze, snadno mohl se dorozuměti s Poláky; konečně i to bylo velmi důležito, že v záležitostech náboženských snášelivostí svou, zabíhající až téměř v netečnost, věrným byl obrazem Zikmunda Augusta; neboť v době tehdejší většina velmožův a šlechty polské přidržovala se některého učení nekatolického. Jako všickni kandidáti vypravil i Maksimilian ku sněmu volebnímu znamenité poselstvo; posláni tam byli v této záležitosti nejčelnější a nejbohatší věku tehdejšího, velmožové českomoravští, totiž p. Vilém Rožmberský a p. z Pernštejna v průvodu mnoha jiných pánův a četného komonstva. Patrno, že císař Maksimilián, aby došel cíle svého, použil panstva českého, maje na zřeteli stejný původ národa polského s českým a vzájemných sympathií obou národův.

Avšak někteří pánové z tohoto průvodu nezachovali se dle přání a rozkazu pána svého, jenž je byl vyslal, nýbrž přátelství k národu polskému zvítězilo nad povinností a nad politikou rozvážnou; neboť tajně zrazovali šlechtu polskou, aby nevolili sobě panovníka rodu německého, ano by jim též státi se molho, čehož doznali Čechové za panování Ferdinanda I. Tím nesmírně přispěli slavnému J. Zamojskému, kterýž povždy byl hlavním odpůrcem rodu Habsburského. Dovolil jsem si vyřknouti, že tito pánové čeští z přátelství ku Polákům pustili z očí povinnost svou a též politiku rozvážnou; neboť tuším bylo by bývalo prospěšnějším, kdyby se byla podařila volba cís. Maksimiliana II. na království polské. S korunami uherskou a českou zahrnujícími tolik millionův Slovanstva, pod jednu vládu byly by se dostaly Polska, Rus a Litva, požehnané to země, krátko před tím unií Lubelskou (r. 1569) v nerozlučný celek spojené, s obyvatelstvem až na Litvíny a nepatrnou částku Němcův ryze slovanským. Ačkoli spojení toto byloby trvalo jenom až do smrti Maksimiliana,

ano království polské nebylo dědično, přec zajisté mohly toho býti následky věru nesmírny. Ve všech těchto zemích spatřujeme v době tehdejší stejné smýšlení a stejné snahy. Jak tedy bylo by se mohlo státi něco jim na ujmu; naopak národové spojení mohli rozhodovati osudy celé Evropy.

Nerozvážnou tedy horlivostí pánův českých zmařeny byly všecky prospěchy, kteréž ze spojení takového mohly vzniknouti; a musil to býti národ český, jenž první doznal bezedného neštěstí, kteréž by ho zajisté nebylo se dotklo, kdyby se byl mohl dostati a udržeti ve spojení s bratry Poláky a Rusíny. — Ostatně i o Polácích bohužel nelze říci, že podařily se jim volby králův jejích; neboť po ničemném Jindřichu z rodu francouzských Valesiův (de Valois) a po statečném Štěpánu Bathorým, nejvýtečnějším králi voleném, jehož panování však žel bůh jen krátko trvalo, svěřili Poláci osudy říše své Zikmundovi III. ze švédského rodu Vázův, s nímžto počíná úpadek slavného panství Jagiellonův. Král Zikmund III. nezasazoval se o nic tak úsilně, jako o to, aby v říši mu svěřené upevnil opět katolicismus téměř již vyhynulý, při tom však počínal sobě tak neopatrně a nemotorně, že v Polsce povstaly dosud neznámé boje o náboženství a že jmenovitě počaly se roztržky mezi Poláky a Rusíny, kteříž do té doby právě jedním tělem byli.

Mezi tím, co toto dálo se v Polsce, svalilo se na Čechy neštěstí nesmírné. Národ náš vyštván byl do boje proti Ferdinandovi II. více cizím návodem, než pudem vlastním; cizinci naslibovali se pomoci ze všech stran a však kdež zůstaly skutky?! Po nešťastném 8. listopadu r. 1620 měli jsme dokrváceti. Cizí žoldnéřstvo, hrabivá sběř z celého světa vraždila, pálila a hubila v požehnané zemi naší, bohužel i tam odtud,

odkud jindy přibývala nám bratrská pomoc, přispělo se k neštěstí vlasti české; z říše polské přihrnulo se 8000 Lisovčíkův, nejdivočejších kozákův, kteříž vedením knížete Koreckého pomáhali cizím hordám, any hubily a vraždily. —

A však mýlil by se každý, kdož by se domníval, že to byl národ polský, jenž přispěl k záhubě národa českého. Nikoli! V Polsce trval pořád ještě přátelský cit pro národ sbratřený; loupeživou družinu kozáckou vyslal na „kacíře české“ král Zikmund III. „král jezovitův,“ jak jej tehdáž nazýváno, an zcela podléhal vplyvu jejich; národ polský protestoval veřejně proti tomu, nechtěje dopustiti, aby vojsko jeho zuřilo proti krvi příbuzné; ještě však skvěleji dokázal ustavičného přátelství k nešťastnému národu českému, an jak před stoletím za Ferdinanda I. psancům a vystěhovalcům českým poskytoval útočiště slovanskou pohostinností. Na tisíce nešťastných Čechův našlo nové vlasti mezi bratry Poláky; z domův a statkův svých zděděných po praotcích vyhnáni pro víru svou a národnost doznali na mnoze bratrského přijetí v Polsce, kdež díky některým pánům jako Leszczyńským a j. nemělo se jim ublížiti. Kdežto ve vlastní zemi popelem lehly chrámy jejich a školy, popřáno jim jiných v pohostinné Polsce. Kdežto v Čechách mimo některou knihu jezovitskou téměř nic se nepsalo a nevydávalo, vycházely v Lešně výtečné spisy velkého J. A m o s a K o m e n s k é h o, jenž tam působil na světoslavné škole českých bratří. Čeští vyhnanci rozprchli se do mnoha zemí — nikde však nenašli upřímnějších bratří, než mezi Poláky!

XII.

Po nešťastné bitvě na Bílé Hoře na dlouho, dlouho přestal žíti národ český; o politickém životě nebylo téměř ani známky, ba umíral on i v ohledu národním, tak že již i ta hrstka uvědomělých synův jeho zoufala o budoucnosti. Mladší bratr, národ totiž polský, v době, kdež bratr starší bez naděje chřadnul na loži takřka smrtelném, ještě jevil mnoho síly bujaré, četnými činy proslavoval jmeno své na všecky uhly světa; Karel Chodkiewicz, Štěp. Czarniecki a m. j. šířili slávu vlasti své, udatný král Jan III. Sobieski před Vídní zavázal křesťanstvo západní Evropy k vděčnosti národu polskému, jenž vysvobodil je od záhubných hord asiatských, jako někdy národ český, poraziv Tatary blíže Olomúce — — a však přes všecky tyto velké a slavné skutky upadala hloub a hloub posvátná říše Jagiellonův, červ záhuby hlodal jádro její, až konečně při třetím rozdělení úplně zmizela z řady samostatných panství evropských. „Finis Poloniae!“ zavolal nejvěrnější syn vlasti své Tad. Kosciuszko, když v bitvě u Maciejowic raněn jsa, s koně spadl; skutečně nastal konec Polsce a však synové její nikdy nepřestali naději svou oživovati významnou písní: „Jeszcze Polska niezgineła!“

Doba od úplného úpadku národa českého až na nejnovější časy, kdež opět nadějně oči otevřel, jest dobou, kdež vzájemné přátelské stýkání se obou národův sbratřených polského a českého nejvíce utrpělo tak že konečně až k tomu to dospělo, že se vlastní tito bratří nejbližší ani více neznali! Šlechta v Čechách buďto byla cizí, ze všech končin světa přibylá, aby uvázala se ve statky popravených a vyhnaných, buďto,

odcizila se vlasti své a národu; takováto pak šlechta neobcovala více přátelsky s velmoži polskými aniž tito měli chuť k podobnému obcování; lid pak obecný sevřen byl v okovy tuhé, že se nesměl ani hnouti.

Z této smutné doby jen v některých učených spisech (jako u Balbína a j.) vyskytují se jediné slabé sledy někdejších přátelských poměrův, obmezujíce se na vědomí společného obou národův původu; ostatně i toto pouhé vědomí bylo zřídkým zjevem mezi vrstvami vzdělanými. Tak ku př. za panování krále Augusta III. (z rodu saského) — od 1733–1763 — velmi se tomu divili nejvzdělanější Polky a Poláci, když jim učený biskup hr. Jos. Załuski vrátiv se z cesty své do Karlových Varův, vypravoval, kterak jeda Moravou a Čechy napotkal tam na lid, mluvící jazykem, Polákovi velmi srozumným; a však ani sám učený biskup dobře neporozuměl tomuto netušenému úkazu, neboť ujišťoval, že podivný ten jazyk není než „zkaženou polštinou.“ —

Když právě dokonávala nešťastná říše polská, začínal konečně národ český ovšem jen slabé dávati známky, že nepodařilo se, úplně jej vyhladiti; poslední rána, kteráž mu byla zadána, aby již konečně vymizel z toho světa, minula se s účelem, ana tak dlouho v tuhou mdlobu pohrouženého k životu probudila. Těžké to bylo procitnutí a ještě těžší bylo nabývání sil nových; a však díky bohu a té nepatrné hrstce ctihodných křisitelův národnosti naší podařilo se to dílo a prospívalo rychleji, než se toho kdo nadál.

Kdo sláb jest a slabosti své si povědom, ohlíží se po spojenci, po příteli, po bratru. Pročež národ český hned při svém procítání ohlížel se a poznával bratry své v rozsáhlém Slovanstvu ještě dlouho před tím než opanovala dobu naši idea národnosti, nyní tak mocně

světem vládnoucí. S radostí poznával četné bratry své a vědomí toto dodávalo mu síly; zároveň pak vedle jiných hlavní bylo mu povinností, aby sblížil se těmto bratřím, po dlouhém čase nalezeným.

Rozumí se samo sebou, že národ český k Polákům, nejbližším slovanským sousedům svým, nejdříve obrátil zřetel svůj a čím lépe sám sebe poznával, čím více vnikal v slavnou minulost svou, tím více lnul k sbratřenému národu polskému, k němuž jej mimo pokrevenství tolik poutá důležitých upomínek z lepších někdy dob. A poněvadž nynější hnutí národní v Čechách neobmezuje se snad jen na jisté třídy nejvyšší, nýbrž naopak v jádru národa hlavní svou sílu má, tudíž i v něm idea slovanská mocno se zakotvila a ustavičně prospívá.

Přece však hlavně nejdůležitější pro nás sblížení, totiž Polákův a Čechův povolněji pokračovalo, než by bylo žádoucno a teprv v nejposlednější době objevuje se naděje, že nastane pokrok rychlejší.

Přemítejme jak chceme o tomto úkazu, konečně dospějeme ku přesvědčení, že toho příčinu hledati sluší jen v dosud nedostatečné známosti obapolných poměrův a snah, při čemž rozumí se, že skoro stejný díl viny spadá na oba národy.

Že Poláci dosud ještě nepřilnuli s náležitou horlivostí k nám Čechům, toho příčiny budou as tyto. Nevešlo ještě u nich ve známost všeobecnou, že národ náš probudiv se po dlouhé mdlobě nyní se stejnou horlivostí zasazuje se o potlačenou národnost svou a svobodu občanskou, že tedy snahy jeho směřují k svobodě v nejširším smyslu, naopak zhusta ještě panuje tam náhled o nás, že nevážíce sobě národnosti své ani svobody, povolnými jsme nástroji, aby i jinde obojí bylo potlačováno. Náhled takovýto sám o sobě byl

by velmi urážlivým a však nedivme se tomu příliš; neboť podle těch vzorův, kteréž vyskytují se v Haliči a dříve ještě u větším množství se tam vyskytovaly, věru nelze tuze příznivě o Češích souditi Polákovi, jenž nás od jinud nezná.

Dotýkám se tuto známých „Krajánkův“ (Landsleute), kteříž co úředníci hejnem zaplavovali Halič věru ani ve prospěch Polákův ani na čest nám. Výminky jsou — a to čest komu čest; tací lidé těší se z upřímné vážnosti a lásky Polákův; a však bohužel jsou to právě jen výminky. Což prosím Vás může Polák souditi o národě, jinak mu neznámém, když vidí vůkol sebe několik jednotlivcův ze středu jeho, kteříž s málem výminek, vlastní národnosti své si nevážíce, opovržlivě chovají se k národnosti jeho — nejdrahocennějšímu pokladu — a mimo to neznají nic svatého než „chléb,“ zaňž všecko byli by s to obětovati. A však díky Bohu, již nabývá platnosti a uznání pravda, že národ sám nemůže za odrodilé syny své, že národ český zatracuje takovéto chování se odrodilcův, jichžto se zříká; již šíří se mezi Poláky přesvědčení, že ctihodny jsou snahy národa českého a že spravedlivě nelze naň kydati hanu pro několik jednotlivcův, jako by nespravedlivo bylo, kdyby někdo zle chtěl souditi o Polácích pro několik odrodilcův. Pamatuje se, kterak bývalo dříve a pozoruje, kterak nyní jest, s radostí mohu ubezpečiti, že dávnější špatný pojem Polákův o nás Češích dosti rychle ustupuje spravedlivějšímu.

Jiná příčina, proč Poláci dosud jaksi stranili se nás Čechův, nechtějíce, ať tak dím, nic s námi míti, jest, že nás silně měli v podezření o tak zvaný „ruský čili carský panslavismus,“ jako by totiž konečně naší snahou bylo, abychom se dostali pod žezlo cárovo.

Být může, že v první době procítnutí našeho, když malý náš národ pozřel k ohromné říši ruské, podobalo se tomu, že jen v této říši můžeme býti zachováni; a však již sama nemožnost, zrale-li to všecko uvážíme, vyvrácí výčitku, kterouž nám Poláci na mnoze činívali. Poláci toho nechtějí a nikdy chtíti nebudou; vzkříšení rozervané drahé vlasti jejich pozůstane povždy heslem jejich, jemuž nikdo nemůž odepříti úcty. Když toho nechtějí Poláci, na východ od nás bydlící, jakž tedy my, západní jejich sousedé, rozumně mohli bychom se o to zasazovati, vědouce, že marny jsou snahy naše! Ostatně věru sama vláda ruská přičinila se k tomu, že rychle zmizely sympathie v Čechách, ač měla-li tam pravdivé. Nade všecko pak nejnovější udalosti ve Varšavě a v celém království polském vůbec zajisté podivně účinkovaly a účinkují v ohledu tomto.

Kdežto tedy odmítáme od sebe výčitky Polákův o snahy ve smyslu tak zvaného „cárského panslavismu,“ přiznáváme se k tomu, že k Rusům jakožto národu chováme tutéž přátelskou mysl, jako k jiným soukmenovcům k. př. k Jihoslovanům. Vytkli jsme úmyslně slovo „národ;“ neboť národ ruský jest něco zcela jiného než vláda ruská. A v tom tuším srovnáváme se Češi s Poláky: aspoň toho máme množství důkazův, z nichž zmíním se jenom o nejvýznamnějším. Když Poláci r. 1830 hrdinskou myslí chopili se zbraně, aby svrhše jarmo ruské, vydobyli si svobody, tuť na práporech psána byla krásná slova velkodušného bratrství: „Za naszą i waszą wolność!“ Ostatně odkazuji v této věci ještě k listu, jejž v nejnovější době Ostrowski napsal A. Hercenovi o poměrech těchto.

Vytýkají-li nám Poláci, (ač chvála bohu řídčeji

než jindy), že jsme až příliš mnoho „Slovany,“ tož opět Čechové, snad jen proto, aby nic nezůstali dlužni, někdy vytýkají Polákům, že jsou příliš málo Slovany. Avšak jako výčitky nám činěné při bedlivějším nestranném věcí a poměrův uvážení v nivec se rozplynou, tak i výčitka tato Polákům činěná mizíc obrátí se ještě ve prospěch jejich, Polák vlast svou „nešťastnou Polsku“ miluje věru nade všecko, pro ni hotov jest, potřebali toho, obětovati vše, sebe sama i bratří i celý ostatní svět. A však jako syn, šíleně matku svou milující, jest i výborným bratrem, tož i Polák upřímný má cit bratrský pro slovanské bratry své.

Veškeré tedy výčitky a překážky, kteréž dosud v cestu se stavěly opravdovému sblížení se národův polského a českého někdy tak spřátelených, objevují se nám při jasném pravdy světle skutečně jen tak slabými, že úplně zmizeti musí, jak mile oba národové lépe se poznají. Pročež hlavní povinností všech pravdivých národovcův jak českých tak polských jest, aby se všichni dle sil svých přičinili k tomu, by se oba tito národové od přírody sbratření vzájemně víc a více poznávali. Nejde pak při tomto poznání opětném jen o to, aby bratr bratra poznal, nýbrž má to vedle stránky citové též ještě nesmírnou důležitost do sebe, aby totiž v nynějších poměrech smutných, jimiž oba bratří jsou přihněteni, bratr bratrovi byl podporou a pomocí výdatnou.

Oba národové polský a český zvláště doplňují se výborně. Co Češi ve spojení s Poláky získají, jest na bíledni; zároveň ale též Češi mocně dotýkají se Polákův; jak polohou zeměpisní, tak pokročilostí svou u vzdělanosti, průmyslu atd. nemohou pro ně býti bez váhy a důležitosti. Vedlo by nás to tuze

4*

přes meze, pro tento článek určené, kdybychom měli šíře rozváděti veledůležité poměry tyto, několikem slov naznačené; a však doufáme, že každý soudný čtenář i bez dalšího návodu důkladně se jich dovtípí.

Nejstarší ctihodné podání z minulosti národův polského a českého jaksi na srozuměnou dávají, aby sbratření národové tito po dlouhém rozloučení a neznání se, opět poznali a spojili se. Oba bratří Čech a Lech, praotcové národův těchto, rozešli se po dlouhé pouti; Čech ve vlasti, na nižto velebný Říp poskytuje rozkošné vyhlídky, usadil se se svou družinou — Lech pak se svými na severovýchod ubíral se dále do krajin neznámých. Po dlouhém čase, když oba bratří ničeho nevěděli jeden o druhém, z nenadání na jistých výpravách setkali se a poznali, z čehož oba takovou radost měli, že na věčnou tohoto poznání památku založili město „Poznaň."

Nuž nyní i my, Poláci a Čechové, po dlouhé době trapné, kdež bratří neznali jsme bratří svých a všickni doznávali hojné tísně, sbližujeme se; poznejme se tedy důkladně a k pomoci a podpoře podejme si ruku bratrskou. — Z toho pak opětného poznání radostného zbudujme si lepší budoucnost! —

Tiskem Roblíčka a Sieverse v Praze.